

Realismus: strategický přístup k energetické bezpečnosti

Petr Ocelík

MEB401 Teorie bezpečnosti a metodologie / MEB427 Bezpečnost: teorie a koncepty

6. října 2016

Osnova

- Realismus v MVZ
- Realismus: aktérství a struktura
- Realismus a energetická bezpečnost: témata

Realismus v MVZ

- Mezinárodní systém (MS) je **anarchicky organizován**.
- MS je strukturován **distribucí materiálních kapacit**.
- MS je tvořen státy, **svépomocné jednotky**, které usilují o **přežití**.
- **Konflikt je inherentním znakem MS**.
- Jednoznačné rozlišení mezinárodní a domácí úrovně.

Neoklasická geopolitika (NG)

- NG jako součást realistické tradice:
  - Státo-centrismus
  - Důraz na distribuci moci a vojenskou sílu
  - Konflikt je inherentní znak MS
- **Geografie** jako klíčový faktor
- Geografický prostor vytváří příležitosti a omezení pro chování států.
- **Energetická témata:** bezpečnost přepravních cest, chokepoints, kontrola produkčních oblastí, pipeline policies.

Aktérství

- **Aktérství:** koncept sociálního aktéra.
  - Aktér: entita, která je schopná činit rozhodnutí
- Realismus odmítá optimistický pohled liberalismu.
- Dva proudy:
  - **Klasický realismus:** aktérství spojeno s ambivalentní (až negativní) lidskou přirozeností.
  - **Neorealismus:** racionální aktéři optimalizující vlastní bezpečnost (rámec teorie racionální volby).

Aktérství: národní kapacity

- Nejdůležitější atribut státu: **mocenská kapacita**.
- Definovaná materiálně.
- **Composite Index of National Capabilities**
- 6 indikátorů:
  - Celková populace
  - Městská populace
  - Produkce oceli a železa
  - TPES
  - Vojenské výdaje
  - Početní stav armády

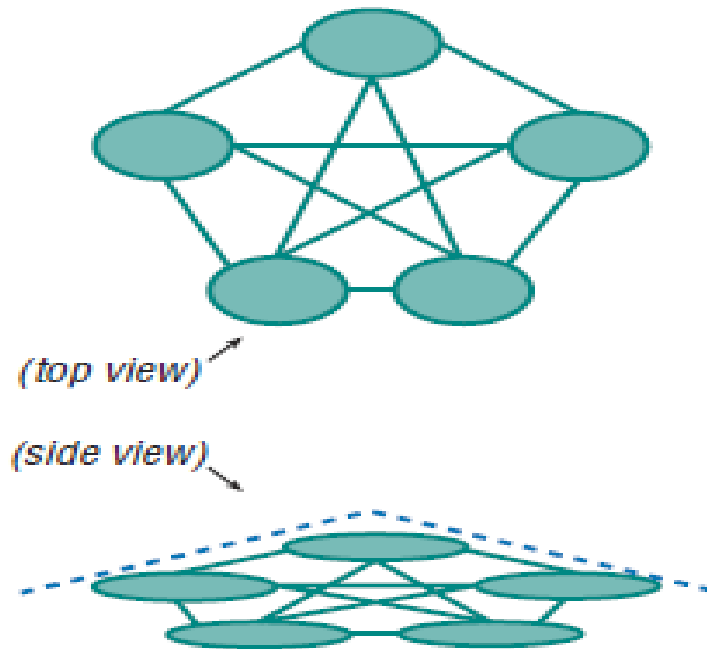
Number	Country	CINC
1	 China	.198578
2	 United States	.142149
3	 India	.073444
4	 Japan	.042675
5	 Russia	.039274
6	 Brazil	.024597
7	 Germany	.024082
8	 South Korea	.023878
9	 United Kingdom	.021158
10	 France	.018924
11	 Italy	.017420
12	 Turkey	.014317
13	 Pakistan	.013772
14	 Indonesia	.013708
15	 Iran	.013450
16	 North Korea	.012925
17	 Mexico	.012269
18	 Ukraine	.011835
19	 Spain	.011389
20	 Saudi Arabia	.010883

Struktura

- **Struktura:** kontext, který umožňuje a omezuje chování aktérů.
- Konstantní: **anarchie, funkční nediferencovanost**
- Variabilní: **distribuce mocenských kapacit.**

- Různé konfigurace MS definované různou distribucí moci:
  - Unipolární
  - Bipolární
  - Tripolární
  - Multipolární
  - Difuzní

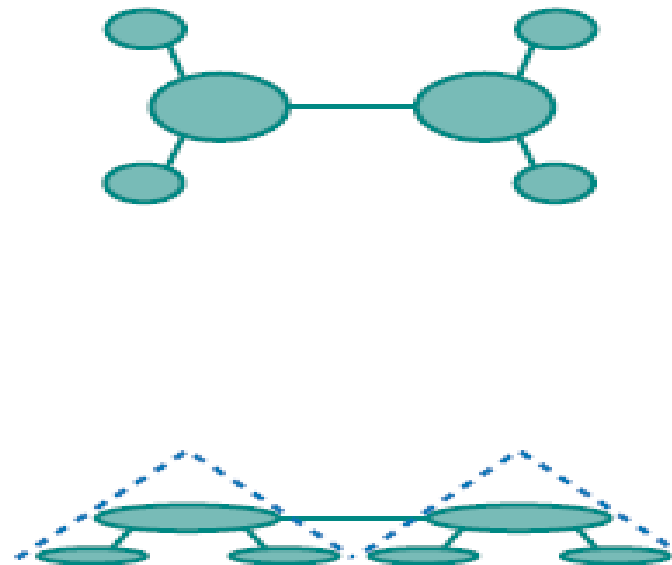
FIGURE 2.4 Power Distribution in the International System

Multipolar System

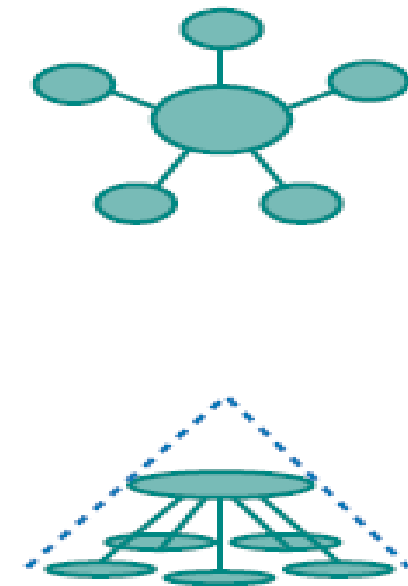
Flat hierarchy
More reciprocity
Less stable?

Bipolar

Split hierarchies
Dominance within blocs,
Reciprocity between blocs
Stable

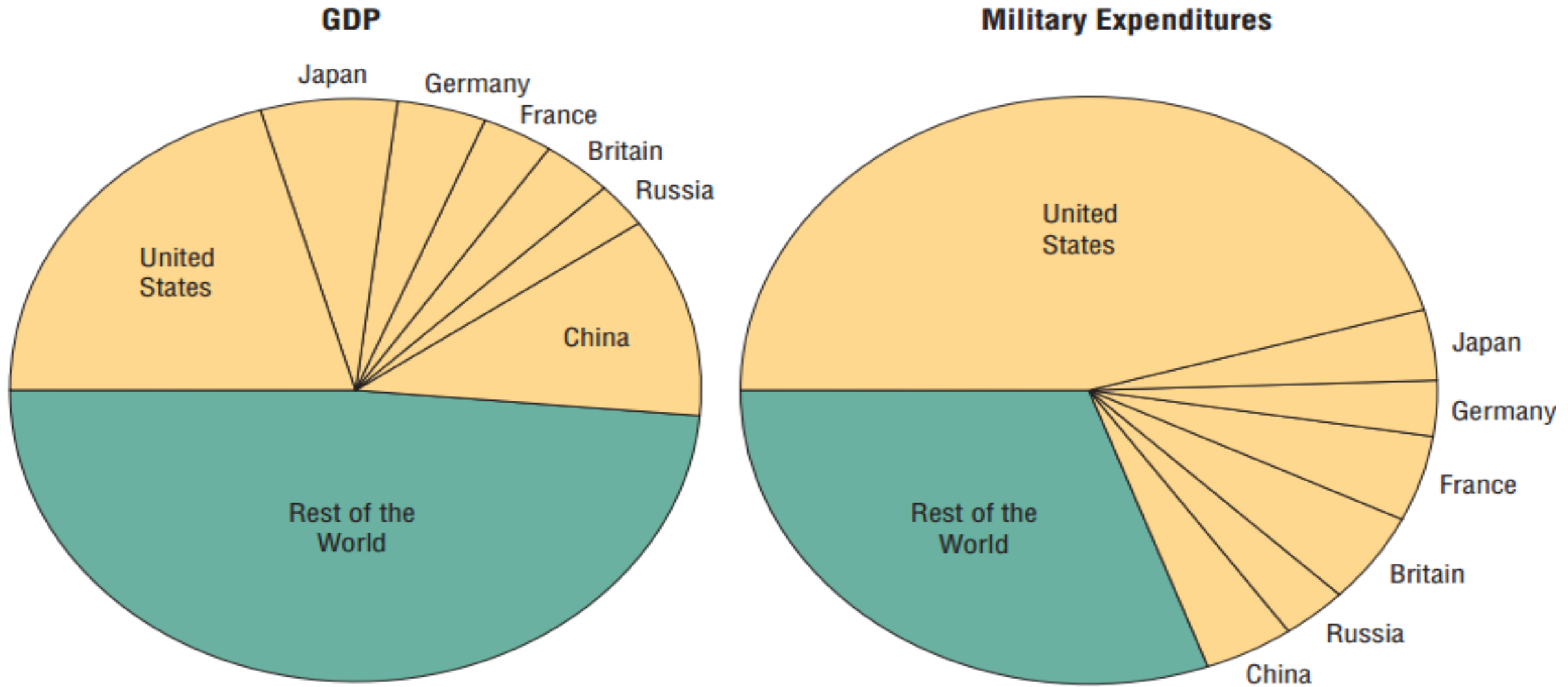
Unipolar (Hegemony)

Steep hierarchy
More dominance
More stable?

FIGURE 2.3 Great Power Shares of World GDP and Military Expenditures, 2008

*Note: GDP calculated by purchasing-power method. China's GDP using alternate method would be about half as large.
Data sources: World Bank, World Development Indicators 2009; SIPRI, SIPRI Yearbook 2009*

Struktura: rovnováha moci

- Mechanismus rovnováhy moci (**balance of power**) moderuje efekty struktury MS.
- Dvě podmínky fungování rovnováhy moci (Waltz 1979: 121):
  - Anarchické uspořádání MS
  - MS je tvořen jednotkami, které usilují o přežití
- Rozlišujeme mezi **vnitřním a vnějším vyvažováním**:
  - Vnitřní vyvažování: např. zbrojení.
  - Vnější vyvažování: např. formování aliancí.

Struktura: bezpečnostní dilema

- Kombinace inherentní nejistoty anarchického systému a svépomocného charakteru států vytváří bezpečnostní dilema.
- Protože **bezpečnost je definována jako hra s nulovým součtem** → zvýšení bezpečností znamená snížení bezpečnosti druhé strany.
- Výsledek: eskalace konfliktu (**závody ve zbrojení**).
- **John Herz (1950)**
- Řešení:
  - Vyvažování
  - Bandwagoning
  - Hegemonie
  - (Kolektivní bezpečnost)

Struktura: bezpečnostní dilema

“Wherever ... anarchic society has existed ... there has arisen what may be called the ‘security dilemma’ of men, or groups, or their leaders. Groups or individuals living in such a constellation must be, and usually are, concerned about their security from being attacked, subjected, dominated, or annihilated by other groups and individuals. Striving to attain security from such attack, they are driven to acquire more and more power in order to escape the impact of the power of others. This, in turn, renders the others more insecure and compels them to prepare for the worst. Since none can ever feel entirely secure in such world of competing units, power competition ensues, and the vicious circle of security and power accumulation is on.” (Herz 1950: 157)

FIGURE 2.7**Payoff Matrix in India-Pakistan PD Game**

		Pakistan	
		Cooperate	Defect
India	Cooperate	(3,3)	(1,4)
	Defect	(4,1)	(2,2)

Note: First number in each group is India's payoff, second is Pakistan's. The number 4 is highest payoff, 1 lowest.

Note: First number in each group is India's payoff, second is Pakistan's. The number 4 is highest payoff, 1 lowest.

Struktura: (energetické) bezpečnostní dilema

- Dva přístupy:

(1) Státy si musejí vybrat mezi efektivitou liberalizovaných trhů a jejich kontrolou.

(2) “Diversification race”: diverzifikace importérů/exportérů zvyšuje zranitelnost importérů/exportérů.

Konflikty o zdroje

- Energetické zdroje jsou integrální součástí mocenské kapacity států (Klare 2008).
- Strategický charakter energetických zdrojů:
  - **Omezené množství a dostupnost těchto zdrojů.**
  - **Relativní nedostatek substitutů.**
- V kombinaci s anarchickou povahou MS → státy tlačeny k soutěži o zdroje.

Soběstačnost

- Stát je schopen uspokojit celou spotřebu z domácích zdrojů.
- **Soběstačnost vs. autarkie** (nebo nezávislost) - předpokládá nezávislost na vnějších vlivech.
- Soběstačnost zpravidla není realistickou možností.

Ekonomický nacionalismus

- Příklad, který hodnotí ekonomické politiky na základě jejich příspěvku k mocenskému potenciálu státu.
- **Ekonomický merkantilismus:** akumulace vzácných zdrojů.
- **Strategický obchod:** státní podpora strategicky důležitých firem.

Energetická bezpečnost: strategický přístup

“War, war never changes.”

- **Státo-centrismus**: stát je klíčový aktér.
  - Hlavním cílem je **přežití**.
  - Interakce států jsou regulovány mechanismem **rovnováhy moci**.
  - **Energetické komodity (EK)** jsou považovány za **zdroj moci**.
  - EK jako **příčiny i prostředky konfliktu**.
  - Omezené množství EK: **hra s nulovým součtem**.
  - Důraz na **relativní zisky/ztráty**.
- Militarizace energetická témata (**logika války**, Ciuta 2010)